

Muistio

Lapin vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmän kokous 1/2023

KEHA/2457/2023

AIKA 17.5.2023 klo 12-15

PAIKKA Hybridikokous

- Lapin ELY-keskus, neuvotteluhuone Erottaja, Hallituskatu 3 B, Rovaniemi
- Teams

Osallistujat:

Alioravainen Nico, Anttonen Marja Eira Birgitta, Flöjt Mika, Heikkonen Annakaisa, Hintsala Jari, Holm Johanna, Huhtala Jarmo, Huttula Erkki, Jokelainen Timo, Kari Annemari, Karjalainen Niina, Karnaattu Heidi, Kehus Jyrki, Kinnunen Kaija, Kivelä Kari, Kivilompolo Sanna, Korpivuoma Jukka, Koskela Katriina, Kukkonen Jenni, Kukkonen Jenni, Kyrö Kari, Lepistö Paulus, Lindholm Anne, Linjakumpu Hannu, Marttila Maare, Nykänen Sanna, Nyman Pekka, Panttila Hannu, Pasanen Jari, Puro-Tahvanainen Annukka, Puuronen Vesa, Reijonen Tero, Riipi Hanna, Räinen Pekka, Saari Reijo, Seppälä Arto, Solbär Tiina Lovisa, Syrjälä Ulla, Tarkka Paula, Teriö Elias, Vierelä Markku, Viitala Jukka, Välimäki Matti, Ylikörkkö Jukka

1. Kokouksen avaus ja järjestäytyminen

Timo Jokelainen avasi kokouksen, joka toimi myös kokouksen puheenjohtajana. Sihteerinä toimi Pekka Räinen. Ryhmä on kutsuttu koolle neljännelle vesienhoidon suunnittelukaudelle vuosiksi 2023-2027. Nyt suunnitellaan vesienhoitokautta vuosille 2028-2033.

2. Yhteistyöryhmän kokoonpano, tehtävät ja toimintatavat

Puheenjohtaja esitteli yhteistyöryhmän kokoonpanon, tehtävät ja toimintatavat. Tarkemmin ryhmän tehtäviä ja kokoonpanoa on esitelty muistion liitteessä.

Keskustelu

- alatyöryhmiin kutsutaan kaikki YTR:n jäsenet ja kiinnostuksen mukaan voi osallistua
- Teams-kutsut kokouksiin tulisi saada kalenterikutsuna
- kokouskutsu tulisi saada n. 1 kk ennen kokousta ja aineistot viikkoa ennen
- toivottiin mahdollisia seminaareja eri teemoista ja vierailuja erilaisiin kohteisiin esim. kaivos, teollisuus, vesirakentaminen jne.

3. Vesien- ja merenhoidon periaatteet

Vesien- ja merenhoidon perusteita, työvaiheita ja suunnittelukauden aikataulua esittelivät Pekka Räinen ja Annukka Puro-Tahvanainen. Esitykset ovat muistion liitteenä.

Keskustelu

- vesienhoitosuunnitelmien sitovuudesta, tilatavoitteista poikkeamisesta, rajausten ja luokitusten oikeellisuudesta sekä merkittävän haitan määrittelystä keskusteltiin
- toivottiin vesienhoitosuunnitelmien oikeusvaikutuksista oikeusoppineen esitystä esim. seuraavaan kokoukseen. Myös luokitteluasioista ja kansallisesta toimeenpanosta toivottiin lisää tietoa
- vesienhoitosuunnitelmien esitettiin olevan vesipuidedirektiivin vastaisia Kemijoen kevomu-vesien osalta
- kauden 2023-2027 vesienhoitosuunnitelmat on valtioneuvosto hyväksynyt 16.12.2021 ja KHO hylkysi niistä tehdyt valitukset 30.3.2023. Suunnitelmat ja niihin keskeisesti sisältyvät painearviot, luokittelut, ympäristötavoitteet ja toimenpiteet päivitetään kuluvalle suunnittelukaudella vuosien 2028-2033 vesienhoitosuunnitelmia varten.

4. Pintavesien rajauksen ja tyypittelyn linjaukset

Jukka Ylikörkkö esitteli pintavesimuodostumien rajausten ja tyypittelyn linjauksia. Esitys on muistion liitteessä. Suunnittelukausien välisen vertailtavuuden vuoksi pidetään muutosten määrät pieninä. Hyvin perustein voidaan rajata alueellisesti merkittäviä kohteita, joista on riittävästi viimeaikaista (< 10 vuotta) seurantatietoa tyypittelyn ja luokittelun tekemiseksi ja joiden pinta-ala on ensisijaisesti ohjeelliset raja-arvot ylittäviä (50 ha/100 km²). Patoaltaiden osalta voidaan tukeutua aiempien kausien linjauksiin rajauksista ja erillisyyden ja merkittävyyden määritelmistä, jossa on pikemminkin katsottu, että tarkasteltaisiin pidempiä jokijaksoja ja muodostumien välinen raja asetettaisiin ensisijaisesti joen yhtymäkohtaan tai uoman haaraumaan. Pääsääntönä voidaan siis pitää, ettei yksittäisiä patoaltaita rajattaisi erillisiksi vesimuodostumiksi.

Keskustelu

- järvien osalta tyypittelyssä tulisi käyttää jakoa turvemaiden ja kivennäismaiden järviin, kuten jokien luokittelussakin. Nykyisessä tyypittelyssä käytetään vertailuarvona tyyppin luontaista väriarvoa mutta esim. turvemaan osuus valuma-alueesta voisi olla parempi.
- SYKEllä ja Helsingin yo:lla on luokittelun kehittämishankkeita mm. paleolimnologiaan ja humukseen liittyen
- karut tunturijärvet tulisi huomioida erikseen, etenkin ilmastonmuutos vaikuttaa niihin ja niillä on myös suuri merkitys saamelaiden luonnonkäytön ja kulttuurin kannalta
- nykyisessä luokittelussa männyn puurajan yläpuolisilla järvillä oma tyyppinsä mutta koivun metsänrajan yläpuoliset järvet tulisi omaksi tyyppikseen. Kilpisjärven tutkimusasemalla on paljon dataa tällaisista järvistä.
- aiempaa aineistoa ei ole kaikista vesistä, miten voidaan todeta heikentyminen esim. kaivoshankkeiden yhteydessä
- vesienhoidon luokittelussa vertailu tehdään tyyppikohtaisiin referenssiarvoihin, mikä ei edellytä aiempaa tietoa juuri ao. vesimuodostumasta. Eri hankkeiden yhteydessä YVA-vaiheessa tehdään laajoja selvityksiä vesien tilasta
- LUKE on tehnyt selvityksen Ounasjoen veden laadusta. Siitä ei löydy tietoa ksantaateista tai räjähdysainejäämistä. Tulisi tutkia kaikkia aineita, mitä kaivoksilta tulee.
- toiminnanharjoittajilla on tarkkailuvelvoite päästöjensä seuraamiseen. Ksantaattien määrittämisen ongelmana on tällä hetkellä riittävän tarkkojen kaupallisten analyysimenetelmien puute. Niitä kuitenkin kehitetään.
- jokien osalta hyviä vertailujokia olisivat Pessijoki ja Kitisen latvavedet

5. Pohjavedet

Pohjavesien luokittelua ja riskinarviointia esitteli Anne Lindholm. Esitys on muistion liitteessä. Vesienhoidon tarkastelun piirissä ovat vedenhankintaa varten tärkeät (1/1E/I) ja muut vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet (2/2E/II) sekä E-luokan pohjavesialueet. Pohjavesialueiden osalta tarkastellaan pohjaveden kemiallista ja määrällistä tilaa. Pohjavesialueiden riskinarvioinnin pohjalta määritellään riskialueet ja selvityskohteet. Riskialueilla on havaittu haitta-ainepitoisuuksien ylityksiä; selvityskohteilla on riskejä, mutta pohjaveden laadusta ei ole tarkempaa tietoa.

Keskustelu

- pohjavesialueiden uudessa luokittelujärjestelmässä käytetään arabialaisia numeroita aiempien roomalaisten numeroiden sijaan. E-luokkaan luokitellaan pohjavesialueet, joiden pohjavedestä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen.
- voiko tuulivoimaloilla olla vaikutusta pohjavesiin, esim. voiteluöljyt ja betoniperustukset
- voi olla vaikutuksia, ja esim. maaperän pH voi vaikuttaa betonirakenteiden kestävyys, YVAssa selvitetään vaikutukset
- kuntia pitäisi kannustaa enemmän pohjavesien suojelusuunnitelmien tekemiseen. Rahaa suunnitelmien tekemiseen kunnat ovat hakeneet toistaiseksi vähän ja on hyvät mahdollisuudet saada rahoitusta, jos vain hakee sitä. Kuntiin voisi lähettää muistutuksen asiasta.
- millainen on pohjavesien rooli lupaharkinnassa, voiko hanke tyssätä pohjavesien pilaamisvaaran takia
- YVAssa ja lupaharkinnassa on iso rooli ja tietyissä tapauksissa lupa voidaan evätä merkittävien pohjavesivaikutusten takia. Hankkeet ja luonnonolosuhteet kuitenkin

vaihtelevat suuresti, joten vaikutuksetkin voivat olla erilaisia eri alueilla.

Vesienhoitosuunnitelmassa tarkastellaan vain luokiteltuja pohjavesialueita mutta YSL:n mukainen pohjavesien pilaamiskielto koskee kaikkia pohjavesiä.

- maalämpöhankkeista pitää pyytää ELYn lausunto vesilain mukaisesta luvan tarpeesta. Ohjeistuksen päivittämiseksi on tarve, edellinen ohje on vuodelta 2013. KHO on ottanut tiukahkon kannan esim. yksikin lämpökaivo voi pohjavesialueella aiheuttaa vaaraa pohjaveden määrälle tai laadulle.
- kaivosten sivukivikatot voivat aiheuttaa vaaraa pohjavesille. Yleensäkin maanotto voi aiheuttaa riskin pohjavesille, varsinkin lähellä vedenottoalueita
- riski- ja selvityskohteista toivottiin 'pakettia' yhteistyöryhmälle.
- kaikki kohteet löytyvät Avoin tieto -järjestelmästä sekä vesienhoitosuunnitelmista ja toimenpideohjelmista
- pylväs- ja puistomuuntajien erot pohjavesien kannalta. Puistomuuntajat ovat riskittömämpiä eikä uusia pylväsmuuntajia enää suositella perustettavan pohjavesialueille.

6. Vesienhoidon suunnittelun keskeiset kysymykset neljännellä suunnittelukaudella, kyselyn tulokset

Jukka Ylikörkkö esitteli yhteistyöryhmälle tehdyn vesienhoidon keskeisiä kysymyksiä koskevan kyselyn tulokset. Esitys on muistion liitteessä. Kuuleminen työohjelmasta, aikataulusta ja keskeisistä kysymyksistä alkaa alustavan arvion mukaan tämän vuoden joulukuussa. Kyselyn tuloksia käytetään kuulemisasiakirjan valmistelussa.

Keskustelu

- kaivosten yhteisvaikutukset Kemijoen vesistössä ovat haaste ja vaikutuksista ei ole tietoa tarpeeksi. Kaivosten vaikutukset tulisi ottaa keskeisiin kysymyksiin
- ksantaattien määrittäminen toivottiin tarkempia analyysimenetelmiä. Vaikutusten tutkimus on tärkeää. Maailmalla on hyvää ksantaattitutkimusta.
- pohjavesien ja niistä riippuvien ekosysteemien suojeleminen on tärkeää kaikilla vesienhoitoalueilla
- Tornionjoen vha:lla eri toimintojen yhteisvaikutukset huolettavat, hankkeissa arvioidaan vain yhden toiminnon vaikutusta kerrallaan. Vesien hallinta on vaikeaa ilmastonmuutoksen takia.
- kumulatiiviset vaikutukset, Kitisen alueelle tulossa useita kaivoksia, Kemijokeen suunnitteilla pumppuvoimaloita

7. Muut asiat

Esitys muistion liitteessä.

-Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen – lainsäädäntöhanke 9.12.2022-31.8.2023

-KHO:n päätös 30.3.2023 VHS:ia koskevista valituksista

-Vesiymp. haitallisten ja vaarallisten aineiden asetuksen mukainen suunnitelma ->uusia aineita, uusia ympäristölaatuunormeja

-Tietojärjestelmät,PISARA, kansalaiskäyttöliittymä jossain vaiheessa

EUTI: Irlannin korkein oikeus pyytänyt ennakkoratkaisupyyntöä voiko lupaa myöntää hankkeelle, joka voi heikentää sellaisen pienen veden tilaa, jota ei ole rajattu vesimuodostumaksi. (Julkinen kuvaus EU:n virallisessa lehdessä: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62022CN0301>)

-Yhteistyöryhmän vuosikelloluonnos

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään syksyllä syys-lokakuussa. Pohditaan, järjestetäänkö hybridikokouksena vai pelkästään etäkokouksena.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:00

Puheenjohtaja Timo Jokelainen

Sihteeri Pekka Ränä

JAKELU
Yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Yhteistyöryhmän kokoonpano, tehtävät ja toimintatavat

YTR 17.5.2023

Lapin vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä, järjestäytyminen ja toimintatavat

1. Lapin vesienhoidon yhteistyöryhmän toiminnan perusteet ja toimialue

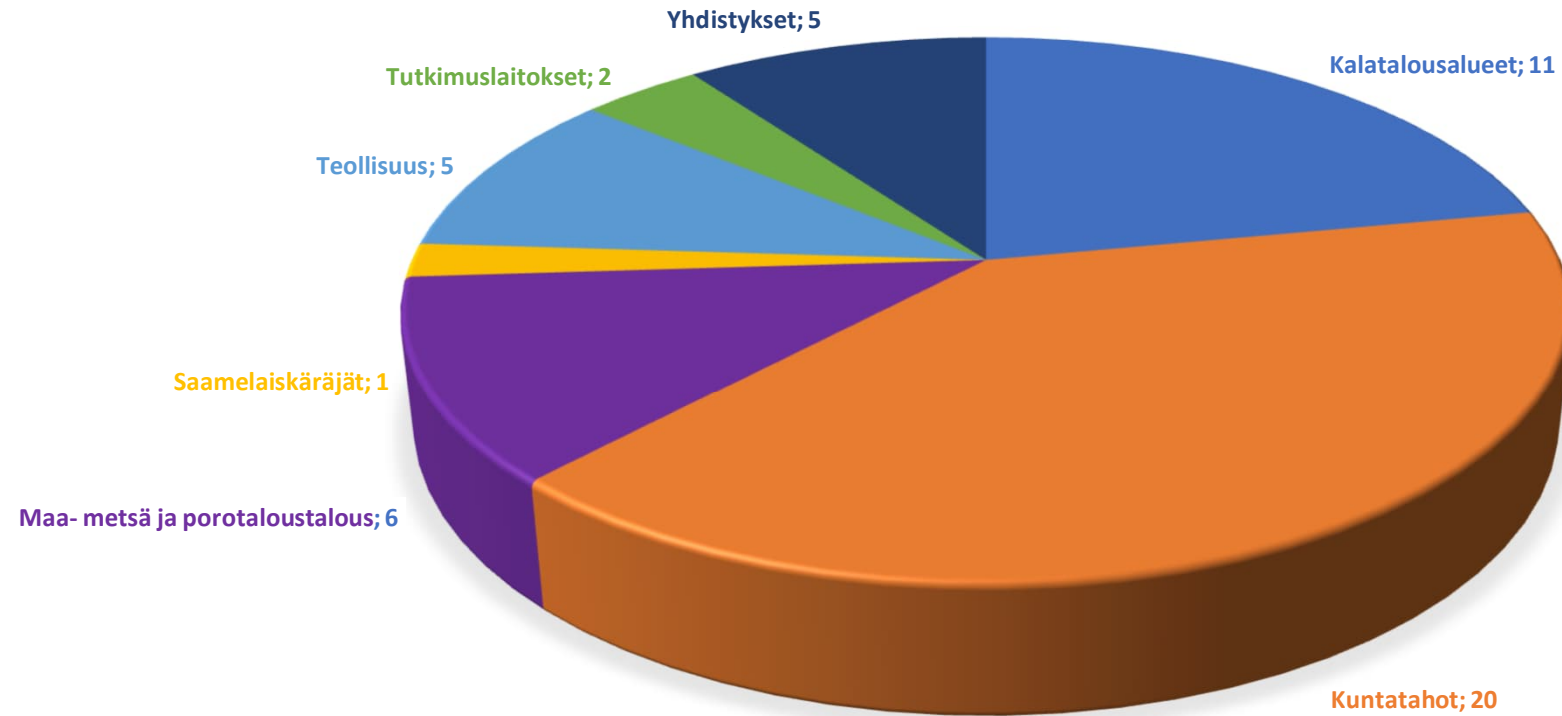
- Lapin vesienhoidon yhteistyöryhmä, jatkossa yhteistyöryhmä, on kutsuttu koolle Lain vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) ja Valtioneuvoston asetuksen vesienhoitoalueista (1303/2004) nojalla. Yhteistyöryhmä osallistuu vesienhoidon järjestämiseen toimialueellaan em. laissa ja asetuksessa säädetyllä tavalla.

Toimialueena on Lapin ELY-keskuksen (jatkossa ELY-keskus) toimialue. Yhteistyöryhmän toiminnan järjestämisestä huolehtii ELY-keskuksen ympäristövastuualue.

2. Yhteistyöryhmän kokoon kutsuminen ja toimikaudet

- ELY-keskus kutsuu yhteistyöryhmän koolle suunnittelukaudeksi kerrallaan. Yhteistyöryhmän jäsenen/varajäsenen vaihtuessa kyseinen yhteistyötaho tekee ehdotuksen uudesta jäsenestä/varajäsenestä ELY-keskukselle.

LAPIN VESIEN- JA MERENHOIDON YHTEISTYÖRYHMÄ 2023-27

Jäseniä yht. 50 hlö
Varajäseniä yht. 43 hlö

3. Yhteistyöryhmän puheenjohtajuus ja kokoonpano

- Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen johtaja tai hänen nimeämänsä sijainen. Yhteistyöryhmän sihteerinä toimii ELY-keskuksen nimeämä toimihenkilö.
- Yhteistyöryhmään kutsutaan riittävä edustus toimialueella toimivia vesien käyttöön, suojeluun ja tilaan vaikuttavia keskeisiä valtion ja kuntien viranomaisia, tutkimuslaitoksia, elinkeinon harjoittajia, järjestöjä, vesialueiden omistajia sekä vesien käyttäjiä. Kokoonpanossa on pyritty tasapainoiseen edustukseen myös alueellisesti. ELY-keskus voi kutsua ryhmään uusia jäseniä kesken toimikauden, jos se oleellisesti täydentää ryhmän kokoonpanoa.
- Kokouksiin osallistumisesta aiheutuvista kuluista vastaa kunkin jäsenen taustaorganisaatio.
- Jäsen kutsuu itse varajäsenen sijaisekseen estyneenä ollessaan.
- Yhteistyöryhmän työtä tukemaan (mm. toimenpiteiden toteuttamisen edistäminen) perustetaan tarvittaessa sektorikohtaisia työryhmiä tai pidetään teemakohtaisia työpajoja/kokouksia.

4. Yhteistyöryhmän tehtävät

- Yhteistyöryhmä toimii neuvoa-antavana elimenä ja keskustelufoorumina Lapin vesien- ja merenhoidon kehittämisessä.
- Vesienhoitoalueista annetun asetuksen 4§ mukaan yhteistyöryhmä osallistuu vesienhoitosuunnitelman valmisteluun sen eri vaiheissa. Tässä tarkoituksessa ryhmä
 - 1) tekee ELY-keskukselle ehdotuksia vesienhoidon tavoitteista
 - 2) seuraa, arvioi ja ennakoii vesien käyttöä, suojelua ja tilaa sekä näiden kehitystä alueella
 - 3) käsittelee omalta osaltaan ehdotuksen vesienhoitosuunnitelmaksi, sitä varten laaditut selvitykset ja ohjelmat sekä ottaa niihin kantaa
- Kukin yhteistyöryhmän jäsen on vuorovaikutuksessa sen taustaryhmän kanssa, jonka edustajaksi hänet on valittu. Tämä tarkoittaa tiedottamista vesienhoidon suunnittelusta ja sen tavoitteista taustaryhmälle sekä taustaryhmän näkemysten välittämistä yhteistyöryhmälle.

5. Yhteistyöryhmän kokoukset

- Yhteistyöryhmän kokousten kokoon kutsumisesta vastaa ELY-keskus. Kokouskutsu ja asialista sekä muu mahdollinen aineisto lähetetään ensisijaisesti sähköisesti sekä yhteistyöryhmän jäsenille että varajäsenille viimeistään viikkoa ennen kokousta.
- Kokouksissa pyritään aktiiviseen ja vuorovaikutteiseen keskusteluun, jossa kunnioitetaan myös omasta näkemyksestä poikkeavia mielipiteitä. Hyvän yhteistyö- ja keskusteluilmapiirin ylläpitäminen on kaikkien jäsenten vastuulla tarvittaessa puheenjohtajan ohjaamana.

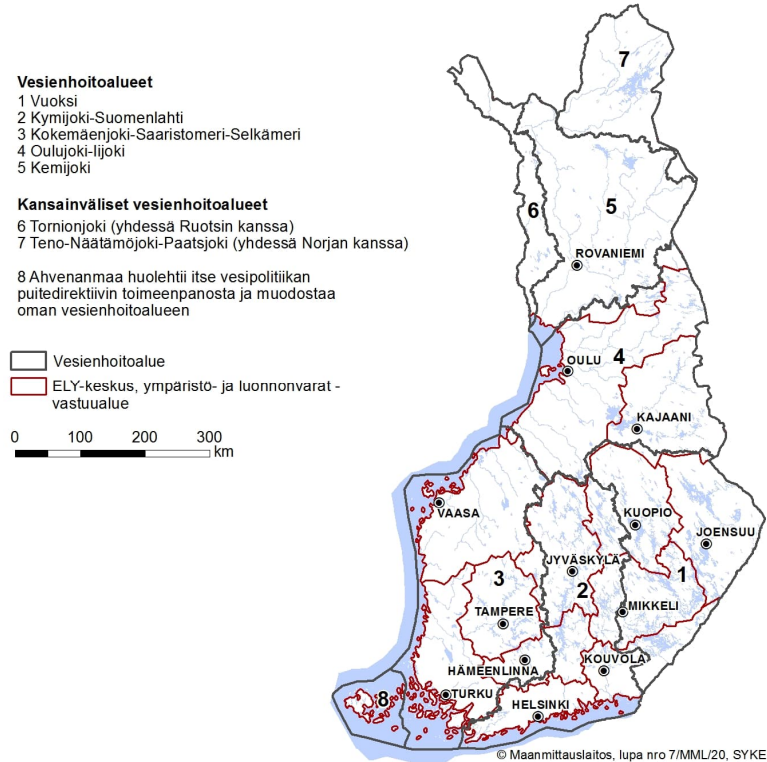
6. Muistio

- Kokouksesta laaditaan muistio. Muistioon merkitään tiivis selonteko kustakin esityslistan asiasta ja asian käsittelyn yhteydessä yhteistyöryhmän tai jäsenten tekemät ehdotukset ja kannanotot. Kokouksen alustukset ovat muistion liitteinä.
- Muistio julkaistaan verkkosivulla: <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/vedet-ja-vesistot/vesien-ja-merensuojelu/vesien-ja-merenhoidon-suunnitteluvaiheet-ja-toimijat/vesienhoidon-suunnittelu-ja-yhteistyö-lappi>

Vesienhoidon suunnittelu

Vesienhoito

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004))

- Vesienhoidon yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa pinta- ja pohjavesiä niin, ettei niiden tila heikkene ja että tila on vähintään hyvä.
- Vesienhoidon suunnittelu tapahtuu vesienhoitoalueilla, joille laaditaan vesienhoitosuunnitelmat yhteistyössä alueen sidosryhmien kanssa. Vesienhoitosuunnitelmat nyt 2-osaisia.

Vesienhoitosuunnitelman idea

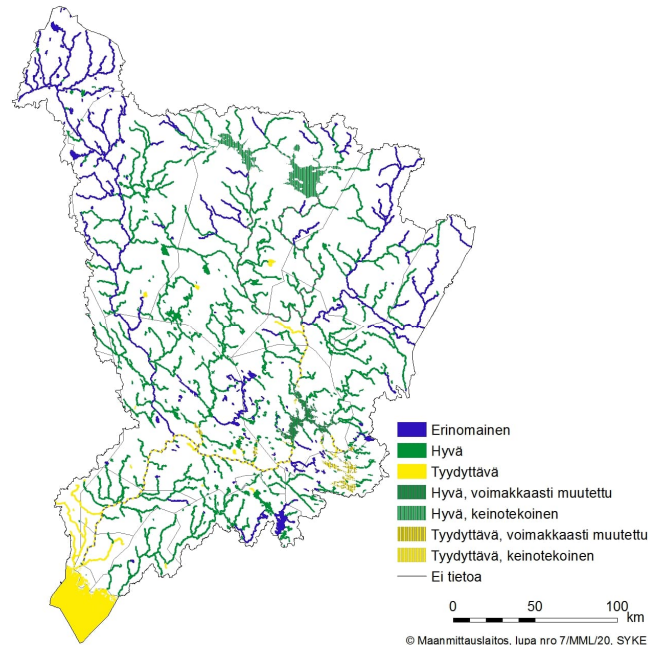
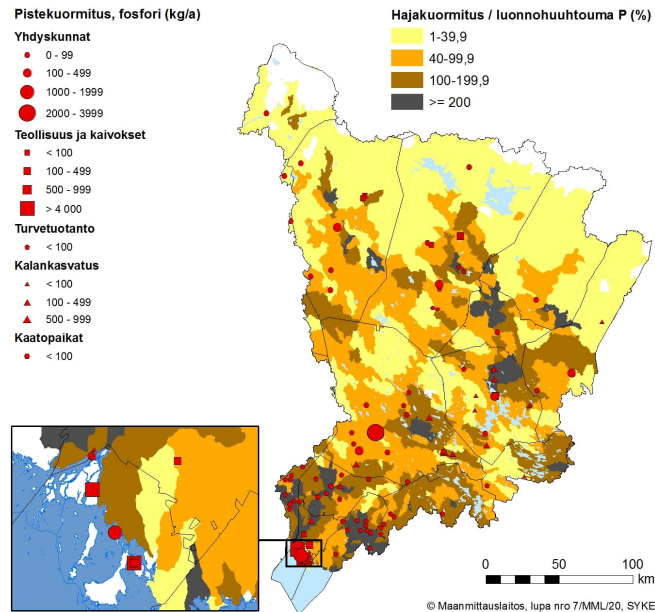
Arvioidaan vesiin vaikuttavat tekijät esim. ravinnekuormitus, vesistörakentaminen, perkaukset jne.

Luokitellaan vesien tila (ekologinen ja kemiallinen tila)

Määritellään sektoreittain toimenpiteet hyvän tilan saavuttamiseksi/ylläpitämiseksi

Toimenpide ● Metsätalouden vesiensuojelun t... ● Toimenpide - muu ...

Metsätalous		109868
Kunnostusohjituksen vesiensuojelu ja suunnittelu osana suomensuojelua	ha	1530
Metsätalouden koulutus ja neuvonta	hlo/kausi	1980
Metsätalouden vesiensuojelun tehostaminen (ha)	ha	105745
Metsätalouden vesiensuojelun tehostaminen (kpl vs-rakenne)	kpl (vs-rakenne)	
Toimenpide - muu metsätalous		4
Uudistushakkuiden suojakaistat	ha	609
Yhteensä		109868

Vesienhoitosuunnitelmat vuosille 2022–2027

Valtioneuvosto hyväksyi vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmat 16.12.2021; KHO:n päätös valituksista 30.3.2023

VHS osa I: Vesienhoitoaluekohtaiset tiedot

- vesienhoitoaluetta koskevat asiat esitetään yleisellä tasolla karttoja/graafeja hyödyntäen
- yhteenvedo vesimuodostumien tilasta, paineista ja toimenpidetarpeista
- ohjauskeinot

VHS osa II: Suunnittelussa käytetyt menetelmät ja periaatteet

- kaikkien vesienhoitoalueiden yhteinen

Toimenpideohjelmat

Tietojärjestelmät

[Avoin tieto - syke.fi](https://avoin.tieto-syke.fi)

- vesimuodostumakohtainen tieto

Verkkosivut

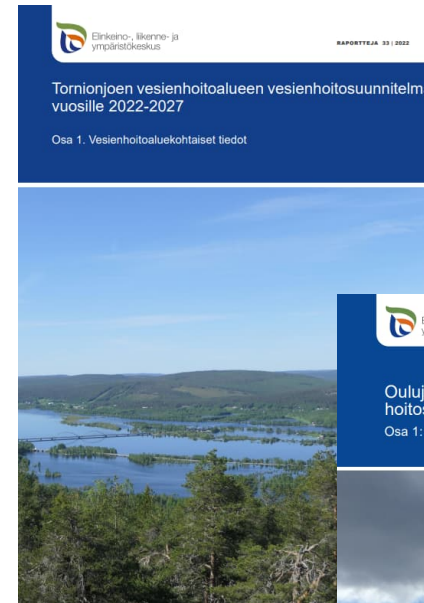
www.ymparisto.fi -> Luonto, vesistöt ja meri

-> Vedet ja vesistöt -> Vesien ja merensuojelu

- Vesienhoito
- Merenhoito
- Tulvariskien hallinta

www.etpo.fi – sähköiset toimenpideohjelmat

[Vesi.fi](https://vesi.fi)

1. TYÖOHJELMA JA KESKEISET KYSYMYKSET

Kuullaan vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä ja suunnitteluprosessista

- Suunnittelun työohjelma ja aikataulu
- Suunnittelun lähtökohdat
- Vesienhoidon keskeiset haasteet alueella

Suunnittelu-
vaiheet toistuvat
6 vuoden välein

Vesienhoitokaudet (6 v)

1. 2010–2015

2. 2016–2021

3. 2022–2027

4. 2028 ->...

2. VESIEN TILA-ARVIO

- Järvien, jokien, rannikko-vesien ja vesien ekologinen ja kemiallinen tila
- Pohjavesien tilanarvio

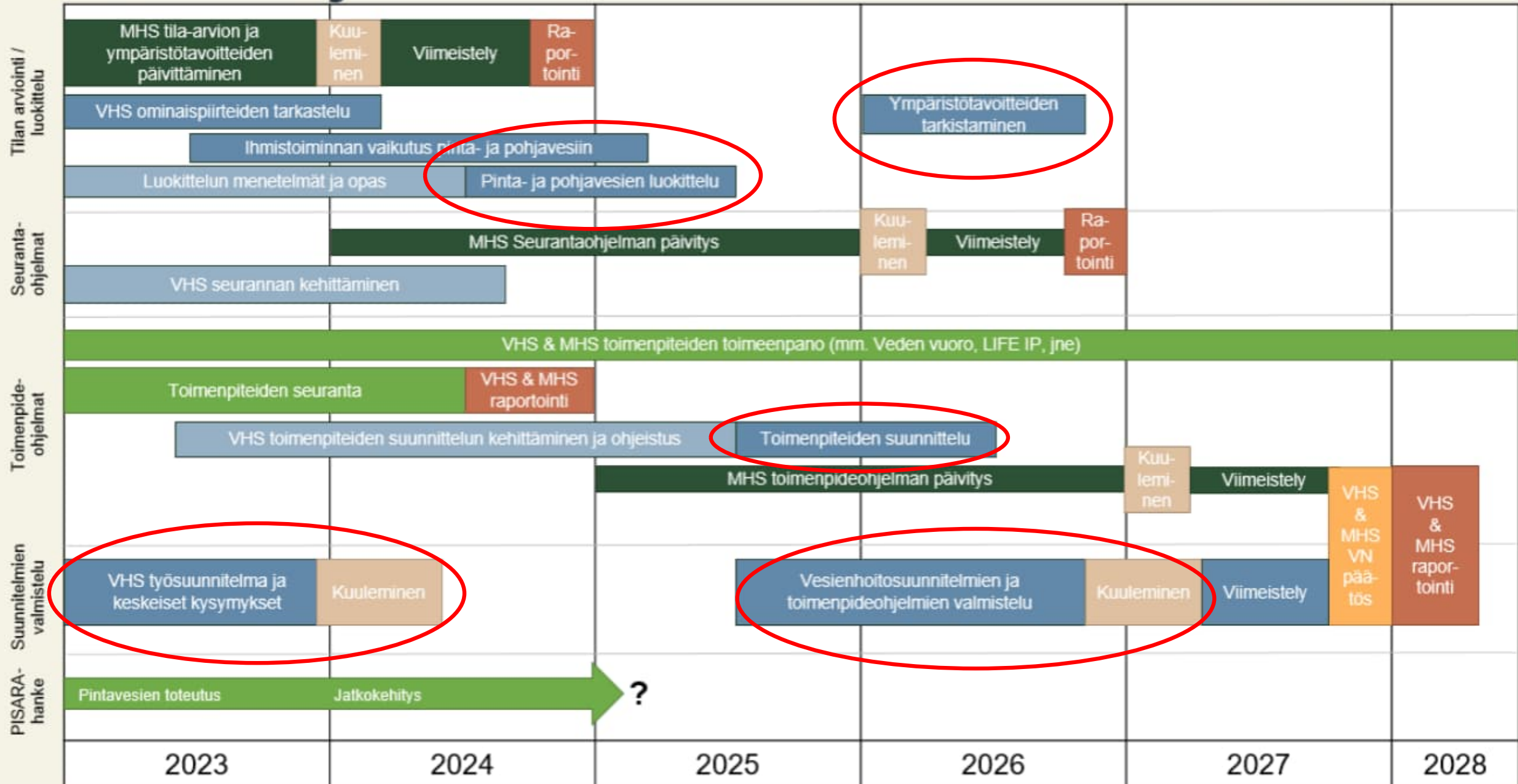
4. TOIMENPITEIDEN TOTEUTUS

3. VESIENHOITOSUUNNITELMAT

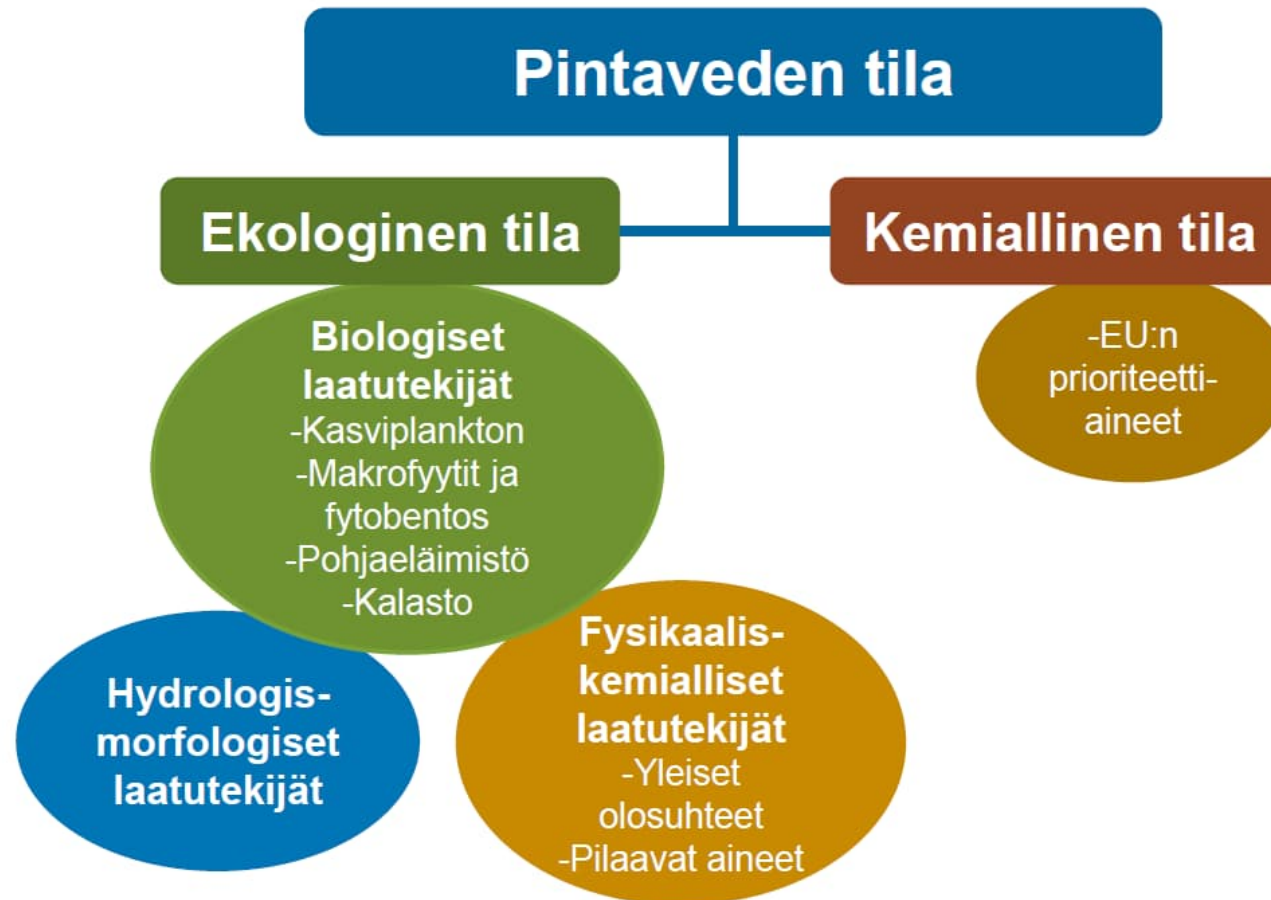
- Vesienhoitosuunnitelmat
- Toimenpideohjelmat

Kuullaan vesienhoidon suunnitelmaehdotuksista

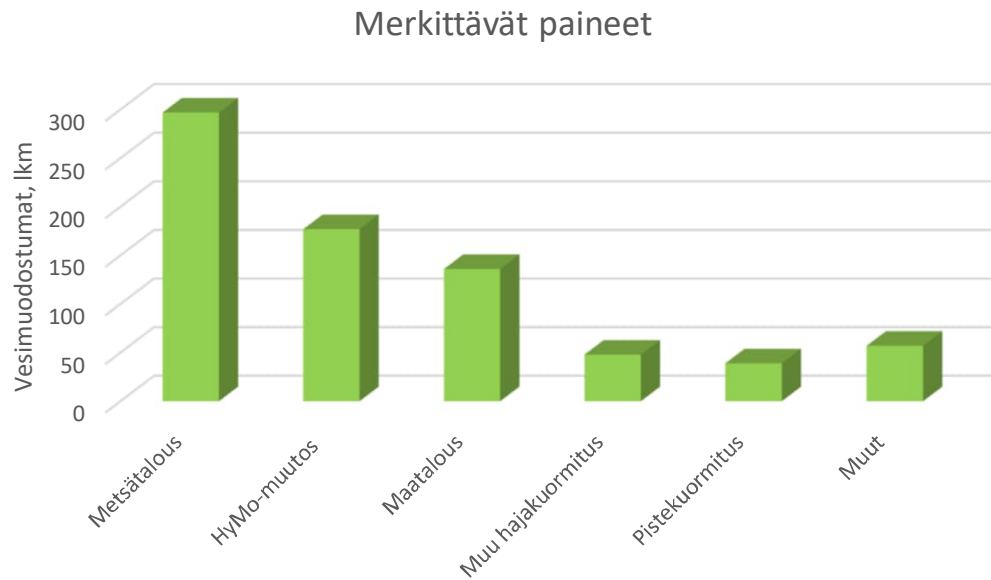
Vesien- ja merenhoidon aikataulu 2023-2028

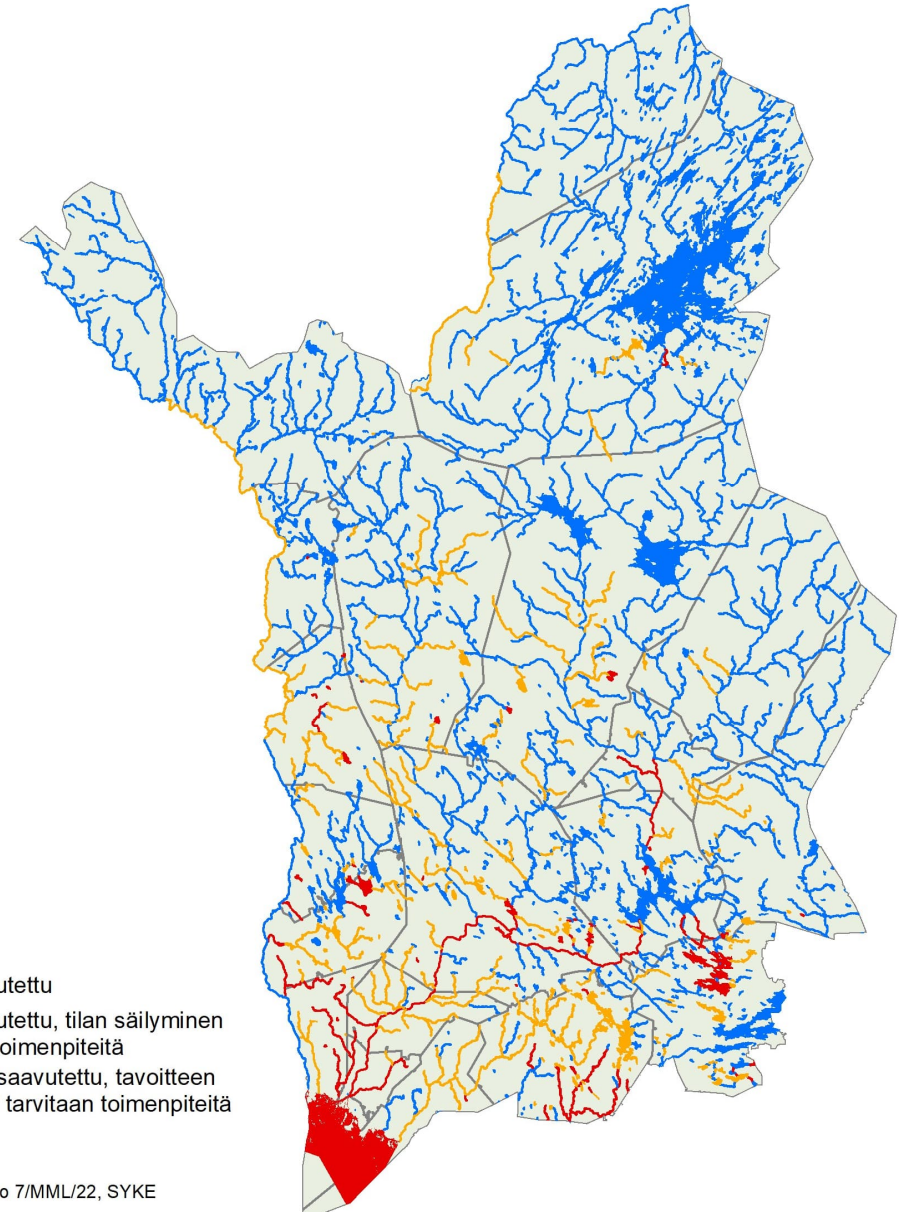
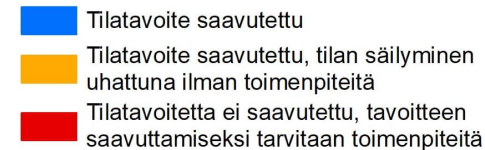
Pintavesien tilan arviointi

VHS:t 2022-2027: Toimenpiteitä Lapissa tarvitaan 371 vesimuodostumalle

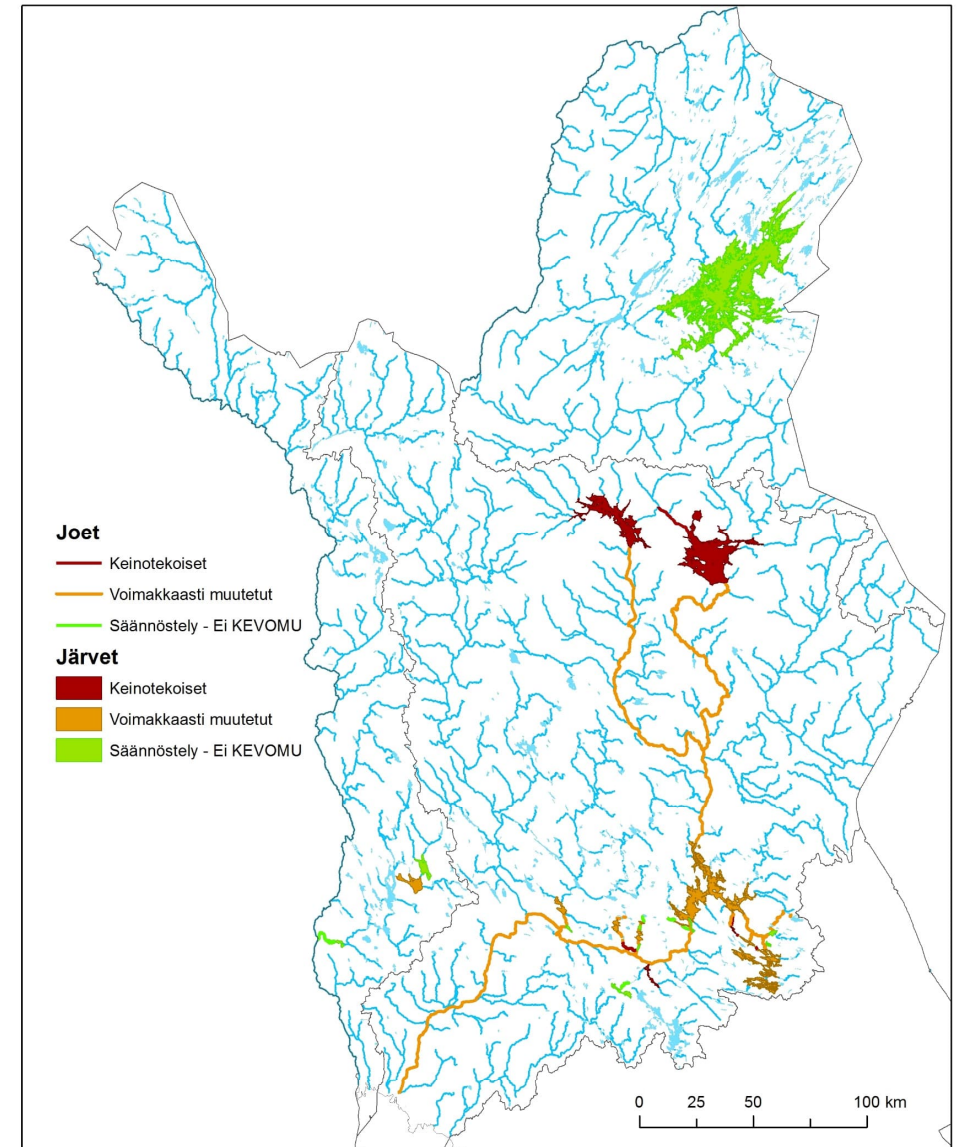

- 92 vesimuodostumalle, joiden tila on hyvää huonompi on esitetty toimenpiteet *merkittävien paineiden* vähentämiseksi siten, että tavoitetila voidaan saavuttaa
- 279 vesimuodostumalle, joiden tila on vaarassa heikentyä, on esitetty toimenpiteet *merkittävien paineiden* vähentämiseksi siten, että tavoitetila voidaan ylläpitää

Voimakkaasti muutetut vesimuodostumat

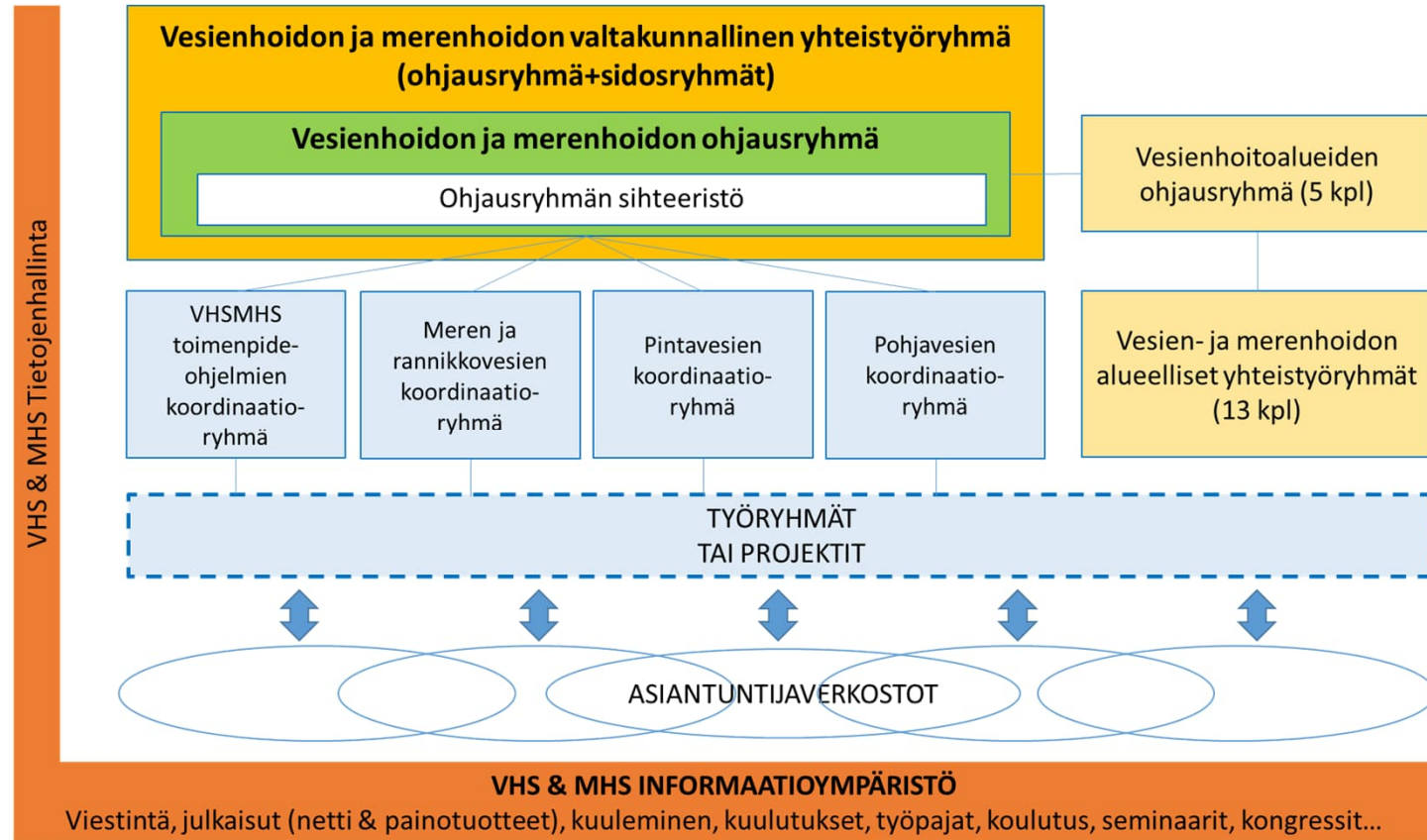
- Fyysisesti muutettu vesimuodostuma voidaan nimetä **voimakkaasti muutetuksi tai keinotekoiseksi**, mikäli hyvää ekologista tilaa ei voi saavuttaa aiheuttamatta haittaa vesistön tärkeälle käyttömuodolle.
- Voimakkaasti muutetuilla ja keinotekoisilla vesimuodostumilla tilatavoite on alennettu: **hyvä saavutettavissa oleva tila.**
- Hyvän saavutettavissa olevan tilan edellytyksenä on kaikkien tilaa selvästi parantavien toimenpiteiden toteuttaminen. Tarkasteluun valituista toimenpiteistä ei kuitenkaan saa aiheutua merkittävää haittaa tärkeälle käyttömuodolle.

Tilaluokan sitovuus

- KHO katsoo päätöksessään 993/2023, että ” Vesienhoitolain esitöiden mukaan vesienhoitosuunnitelman tavoitteet eivät aiheuttaisi suoria velvoitteita toiminnan harjoittajille tai kansalaisille, vaan tavoitteet tulisivat sitoviksi erityisesti muun lainsäädännön, lupapäätösten ja mahdollisesti annettavien paikallisten ympäristönsuojelumääräysten kautta. Lailla ei siten luotaisi suoraan yksityisiä koskevia velvoitteita. ”
- ”Tilaluokittelun sitovuus otetaan huomioon muun muassa ratkaistaessa vesien tilaa koskevien vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisia lupia, jolloin tilaluokan merkitys arvioidaan osana hankkeen vaikutusten merkittävyyttä (ks. KHO 2019:166). Lisäksi on mahdollista ottaa huomioon sellaisia tilaluokkaan liittyviä uusia tietoja, jotka eivät ole olleet käytettävissä vesienhoitosuunnitelmia laadittaessa.”

Vesien- ja merenhoidon järjestäminen 2023-2028

Vesien ja merenhoidon valtakunnallinen yhteistyöryhmä

- ympäristöministeriö (pj.)
- sosiaali- ja terveysministeriö (STM)
- työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)
- sisäministeriö (SM)
- Valtioneuvoston kanslia (VNK)
- valtiovarainministeriö (VM)
- opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)
- puolustusministeriö (PLM)
- Rajavartiolaitos (RVL)
- Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL)
- Natur och Miljö (NoM)
- WWF Suomi
- BirdLife Suomi
- Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto (MTK)
- Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC)
- Elinkeinoelämän keskusliitto (EK)
- Energateollisuus ry
- Kaivosteollisuus ry
- Kemiateollisuus ry
- Metsäteollisuus ry
- Teknologiateollisuus ry
- Suomen Tuulivoimayhdistys ry
- Suomen Varustamot ry
- Suomen Vesilaitosyhdistys ry
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Kalatalouden Keskusliitto
- Suomen Kalankasvattajaliitto ry
- Kymenlaakson liitto
- Satakuntaliitto
- Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry
- Suomen Satamaliitto ry
- Pidä Saaristo Siistinä ry (PSS ry)
- John Nurmisen Säätiö
- Baltic Sea Action Group (BSAG)
- Suomen vesistösäätiö sr.
- Suomen Riistakeskus

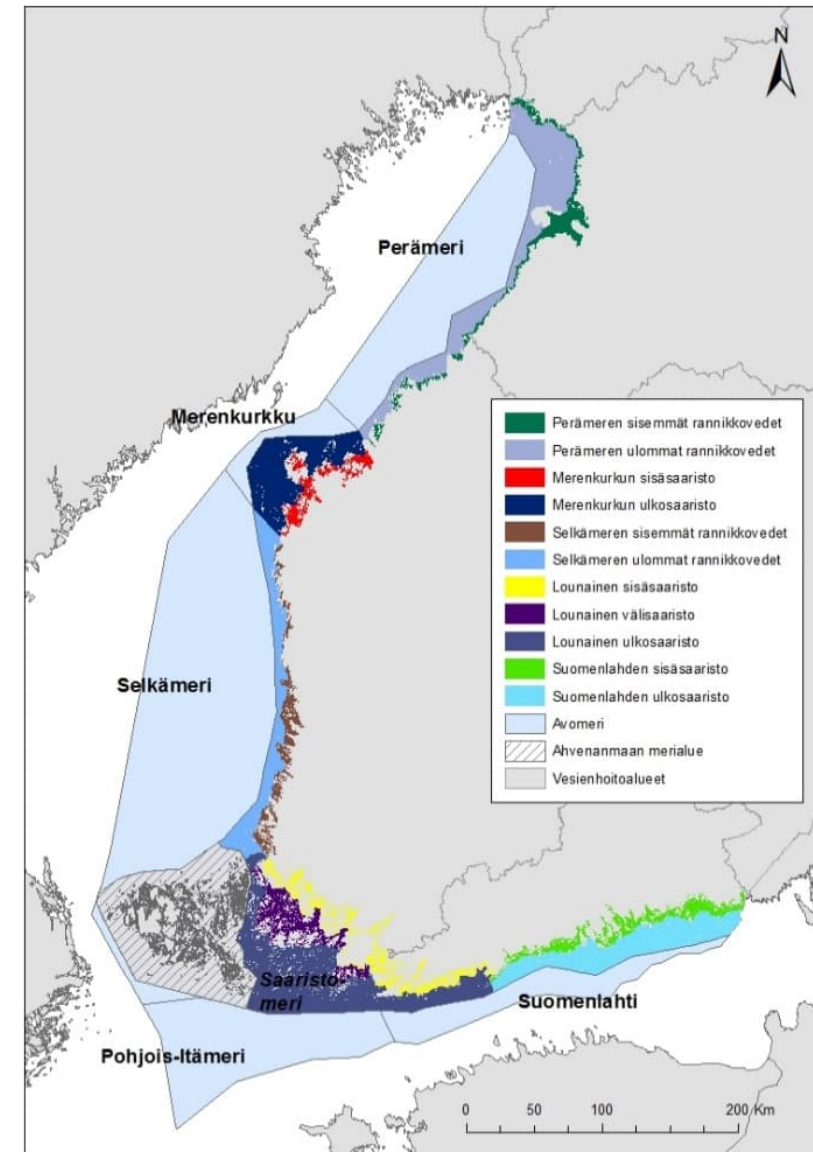
Merenhoidon suunnittelu

Annukka Puro-Tahvanainen

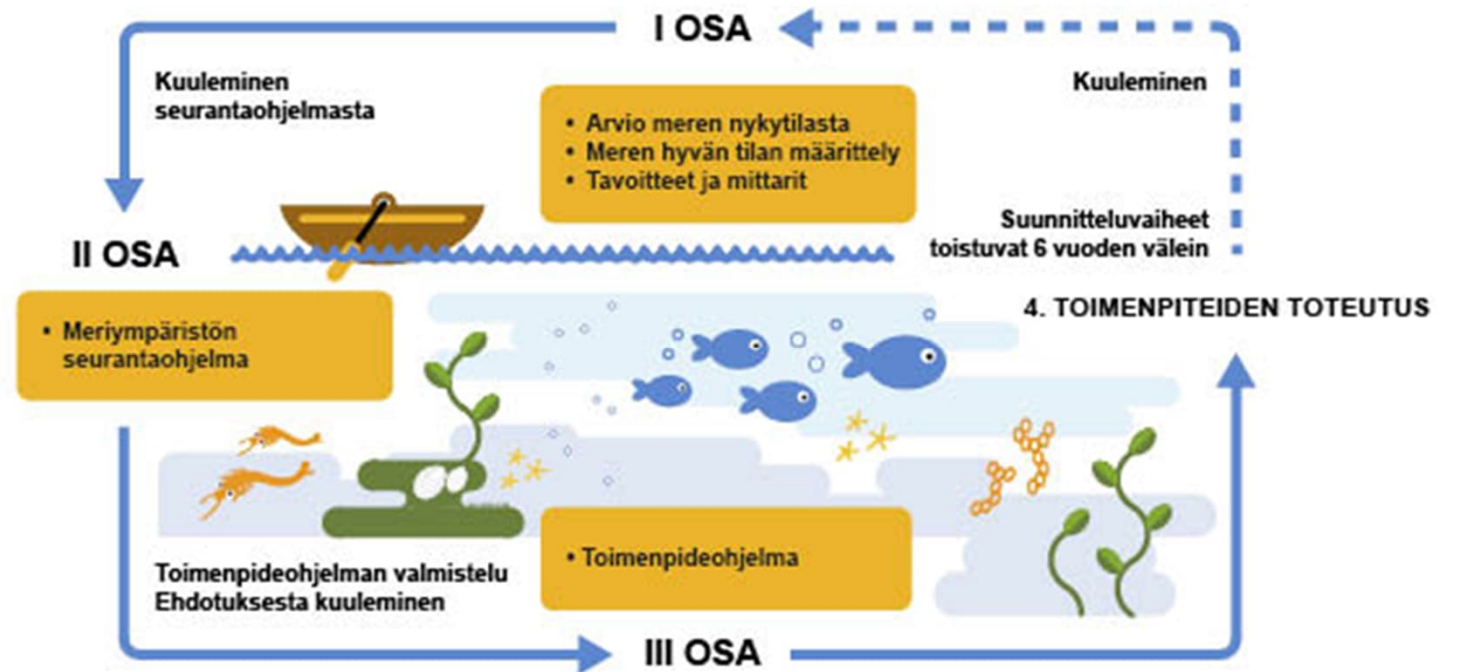
Yhteistyöryhmän kokous
17.5.2023

Vesienhoito, merenhoito: mitä yhteistä ja mitä eroja

- **Vesienhoito:** sisävedet, pohjavedet, rannikkovedet
- **Merenhoito:** rannikkovedet ja avomerialue
- **Vesienhoito:** pintavesien vähintään hyvä ekologinen tila joka ei saa heiketä ja hyvä kemiallinen tila sekä pohjavesien hyvä kemiallinen ja määrällinen tila
- **Merenhoito:** meriympäristön hyvä tila (11 laadullista kuvaajaa)
- Yhteisiä teemoja rehevöityminen, haitalliset aineet ja merenpohjan koskemattomuus/hydrografiset muutokset
- Vesienhoidossa ELY-keskuksilla keskeinen rooli (7 vesienhoitoaluetta), merenhoito enemmän valtakunnallista

Merenhoidon suunnittelu

Vesienhoidon suunnittelu

Merenhoidon I osan kuulemisaineiston valmistelu

- Meriympäristön tila-arvio (kuultava asiakirja) laaditaan tammi-syyskuussa (asiantuntijat, meren ja rannikkovesien koordinaatioryhmä ja sen alaryhmät). Kuulemisessa nettiversio.
- Hyväksyminen koordinaatioryhmässä/ohjausryhmässä (lokakuun alku)
- Kääntäminen (loka–marraskuu)
- Kuulemismateriaali (kuulutukset ym.) laaditaan MH ydinryhmässä (VARELY/SYKE/YM) (marras–joulukuu)
- Kuulemisen aloitus joulukuussa (alustava)

Suomen meriympäristön tila 2018

Samuli Korpinen, Maria Laamanen, Janne Suomela,
Pekka Paavilainen, Titta Lahtinen ja Jan Ekeborn (toim.)

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS | 2018 | SYKEN JULKAISUJA

4. Pintavesien rajauksen ja tyypittelyn linjaukset

17.5.2023

Pintavesien rajaustaustaa

- Vesimuodostuma on vesienhoidon suunnitteluyksikkö
- Joista ja järvistä vesimuodostumiksi on rajattu:
 - Ensimmäisellä suunnittelukaudella yli 200 km² valuma-alueen joet ja yli 500 ha järvet
 - Toisella suunnittelukaudella yli 100 km² valuma-alueen joet ja yli 50 ha järvet, sekä yksittäisiä merkittäviä pienempiä vesistöjä
 - Kolmannella kaudella rajoja tarkistettiin
- Lapissa kolmannella kaudella yhteensä 1 566 vesimuodostumaa

Pintavesien rajaukset, valtakunnalliset linjaukset

- Suunnittelukausien välisen vertailtavuuden vuoksi pidetään muutosten määrät pieninä
- Hyvin perustein voidaan rajata alueellisesti merkittäviä kohteita, joista on riittävästi viimeaikaista (< 10 vuotta) seurantatietoa tyypittelyn ja luokittelun tekemiseksi ja joiden pinta-ala on ensisijaisesti ohjeelliset raja-arvot ylittäviä (50 ha/100 km²).
- Patoaltaiden osalta voidaan tukeutua aiempien kausien linjauksiin rajauksista ja erillisyyden ja merkittävyyden määritelmistä, jossa on pikemminkin katsottu, että tarkasteltaisiin pidempiä jokijaksoja ja muodostumien välinen raja asetettaisiin ensisijaisesti joen yhtymäkohtaan tai uoman haaraumaan. Pääsääntönä voidaan siis pitää, ettei yksittäisiä patoaltaita rajattaisi erillisiksi vesimuodostumiksi.

Pintavesien rajaukset, muutokset

- Korjaaminen: mm. Miekojärvi-Sirkkajärvi, Ylä- ja Ala-Ounasjoen raja
- Jakaminen: Keski-Kemijoki Kemijärven yläpuolelta, Sinettäjärvi-Lehtojärvi
- Poistaminen: Könkämäenon kolme läpivirtausjärveä rajavesistön harmonisoimiseksi

Tyypittelyn tarkistaminen (VeMuTypes-hanke)

Tarkasteltavat asiat

- Vesistöt maaperältään ja kallioperältään omaleimaisilla mailla
- Happamien sulfaattimaiden vesistöt
- *Kalkkimaiden vedet*
- Lyhytviipymäisten järvien tyyppi (Lv)
- Jokisuiden vaihettumisvyöhykkeet
- Luontaisen väriarvon käyttö tyypittelytekijänä ja vesien humuspitoisuuden nousu

Tyypittelyn tarkistaminen (VeMuTypes-hanke)

Yhteenveto

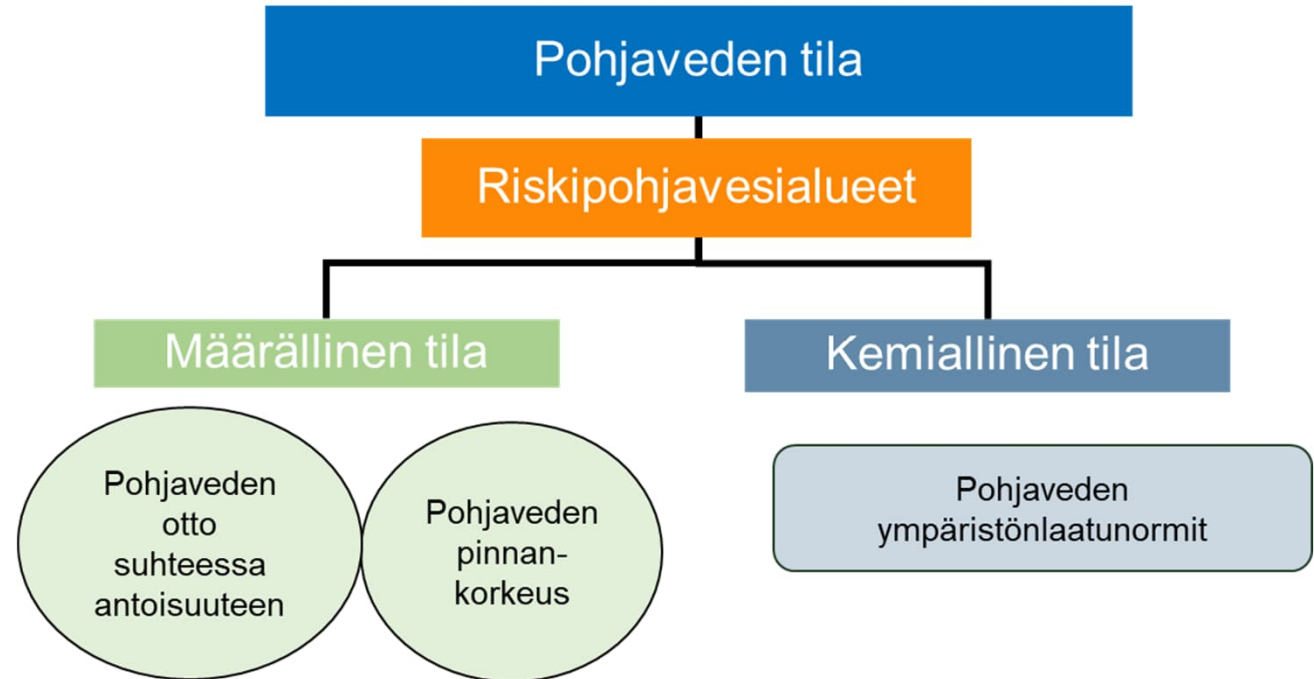
- Kansallisen tyypittelyn muuttaminen ei ole tarpeen
- Huomioidaan kehityskohteet luokittelussa
 - Vertailuarvot ja luokkarajat luokittelussa käytettävin alatyypein (vrt. E/P-Suomi) tai kriteerien arviointi mallintamalla
 - Toissijaisen tyyppin laajempi hyödynnys luokittelun tarpeisiin
- Vertailuarvojen tilastomallinnuksen kehittäminen tyypittelyn (ja luokittelun) tueksi
- Yksittäisten vesimuodostumien tyypittelyn tarkistuksia tehdään
 - Esim. luontaisen väriarvon tarkistukset, onko vesimuodostumien luontainen humustyyppi oikea

Pohjavedet, riskinarviointi

- Vesienhoidon tarkastelun piirissä vedenhankintaa varten tärkeät (1/1E/I) ja muut vedenhankintaan soveltuvat (2/2E/II) sekä E-luokan pohjavesialueet
- Pohjavesialueiden osalta tarkastellaan pohjaveden kemiallista ja määrällistä tilaa
- Määritellään riskialueet ja selvityskohteet
 - Riskialueilla havaittu haitta-ainepitoisuuksien ylityksiä
 - Selvityskohteilla on riskejä, mutta pohjaveden laadusta ei ole tarkempaa tietoa
- Riskialueiden ja selvityskohteiden määrä kasvanut 3. suunnittelukaudella, sillä pohjavesialueiden luokitusten tarkistusten myötä tarkastelun piirissä on enemmän pohjavesialueita

Pohjavesien tila

- Riskialueiden kemiallinen ja määrällinen tila arvioidaan
 - Hyvä tila / huono tila
- Lapissa pohjavesialueet hyvässä kemiallisessa ja määrällisessä tilassa
 - Riskejäkin kuitenkin on, mutta pilaantumiset pistemäisiä
- 3. suunnittelukaudella riskialueiksi nimettiin 16 pohjavesialuetta
 - Valtaosa (11 kpl) VHA5
 - VHA6 2 kpl ja VHA7 3 kpl
- 3. suunnittelukaudella selvityskohteiksi nimettiin 42 pohjavesialuetta
 - VHA4 3 kpl, VHA5 30 kpl, VHA6 7 kpl ja VHA7 2 kpl

Riskitoiminnot ja riskiä aiheuttavat aineet sekä toimenpiteet pohjavesialueilla

- Keskeisimmät riskiä aiheuttavat toiminnot
 - teollisuus ja yritystoiminta
 - maa-ainestenotto
 - asutus ja maankäyttö
 - pilaantuneet maa-alueet
 - liikenne
- Keskeisimmät riskiä aiheuttavat aineet
 - öljyhiilivedyt
 - kloridi
 - raskasmetallit (mm. lyijy, nikkeli)
 - ammoniumtyppi
 - torjunta-aineet
- Pohjavesiä koskevat toimenpiteet ja ohjauskeinot perustuvat pitkälti (ennakko)valvontaan ja tiedon lisäämiseen
 - Suojelusuunnitelmat, harjun rakenneselvitykset, tarkkailu, ympäristölupatarpeen harkinta.
 - ”Konkreettiset” toimenpiteet taas voivat käsittää mm. PIMA-alueiden kunnostamista tai soranottoalueiden jälkihoitotöitä

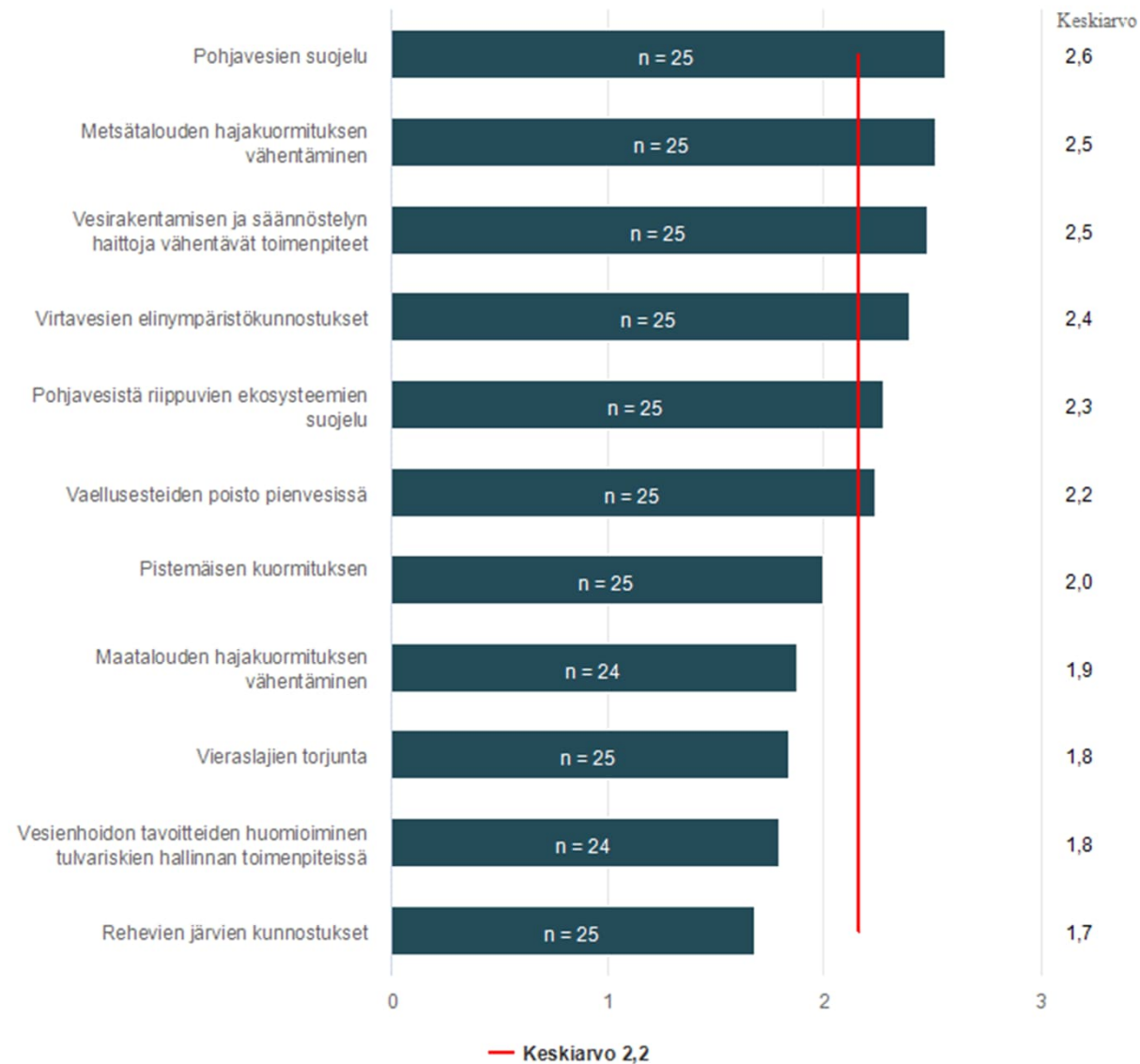
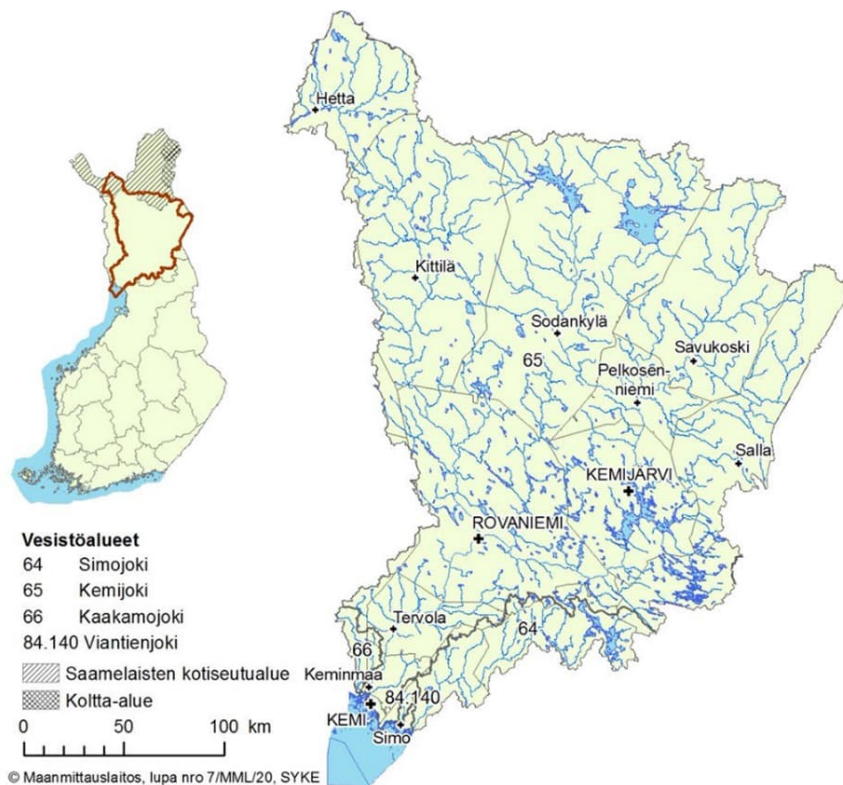
Keskeiset kysymykset YTR-kysely 2023

Jukka Ylikörkkö
Lapin ely-keskus

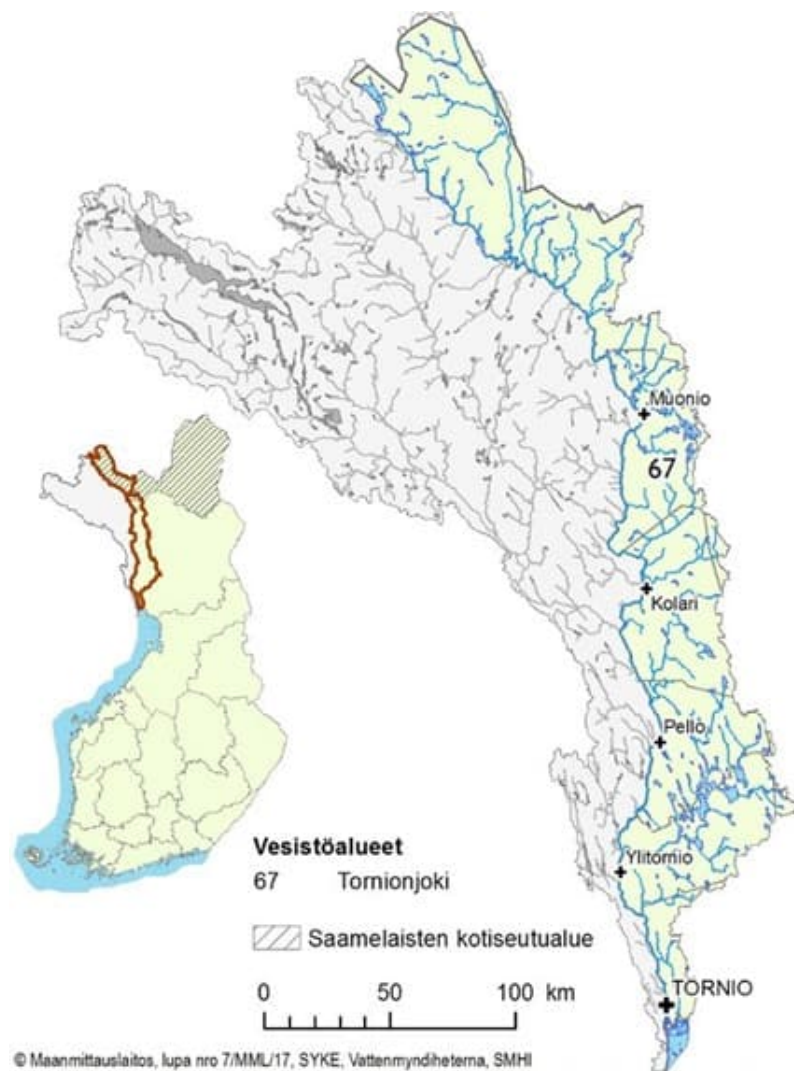
Kyselyn sisältö

1. Kuinka keskeisiä eri pääteemat ovat vesienhoitoalueella
2. Missä teemoissa eniten tarvetta rajat ylittävälle yhteistyölle kansainvälisillä vesienhoitoalueilla?
3. Minkälaisia muutoksia olette havainneet Lapin vesistöjen tilassa?
4. Miten edustamasi taho voi edistää vesienhoidon toimenpiteiden toteutumista?

Kemijoen vesienhoitoalue

Tornionjoen vesienhoitoalue

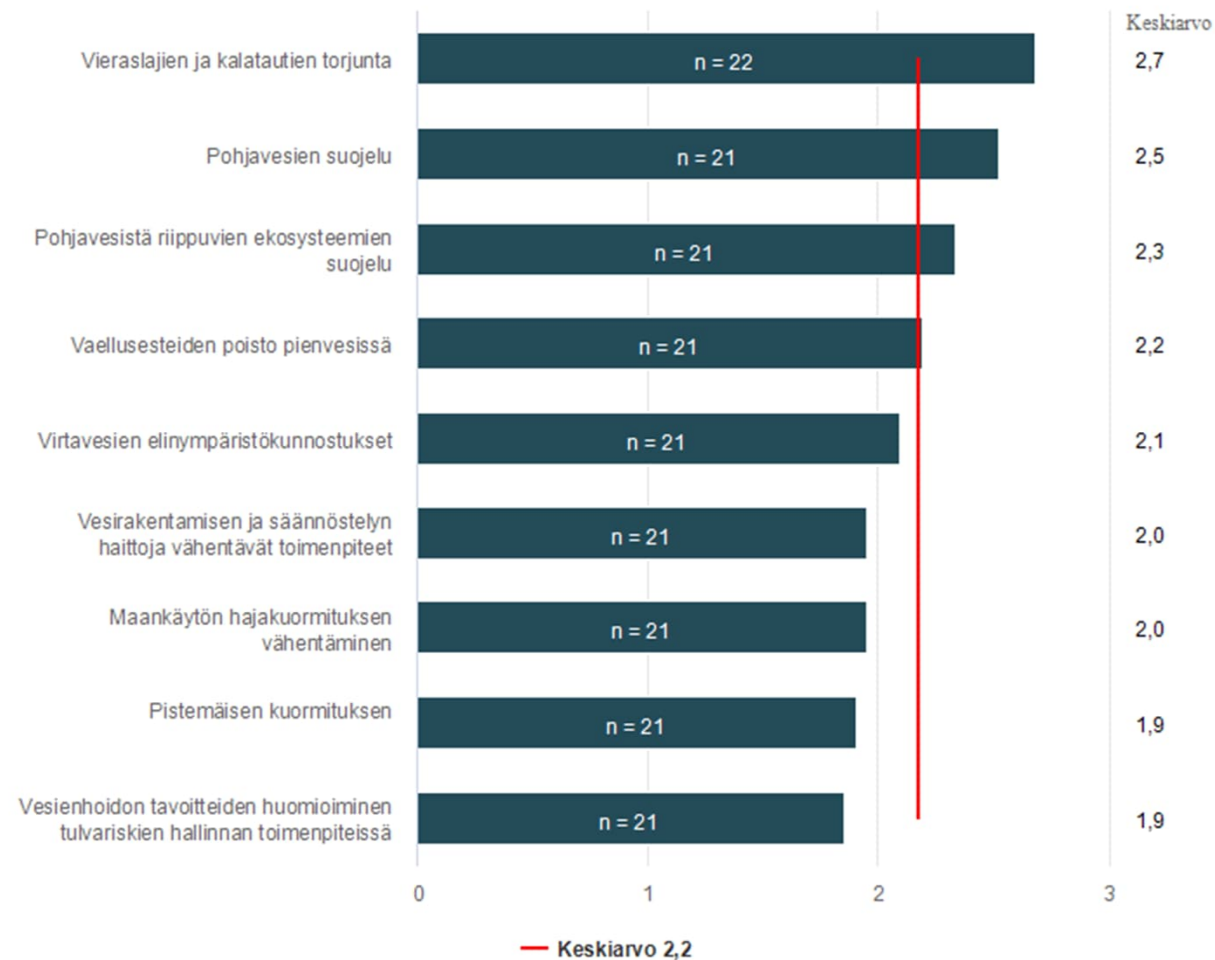
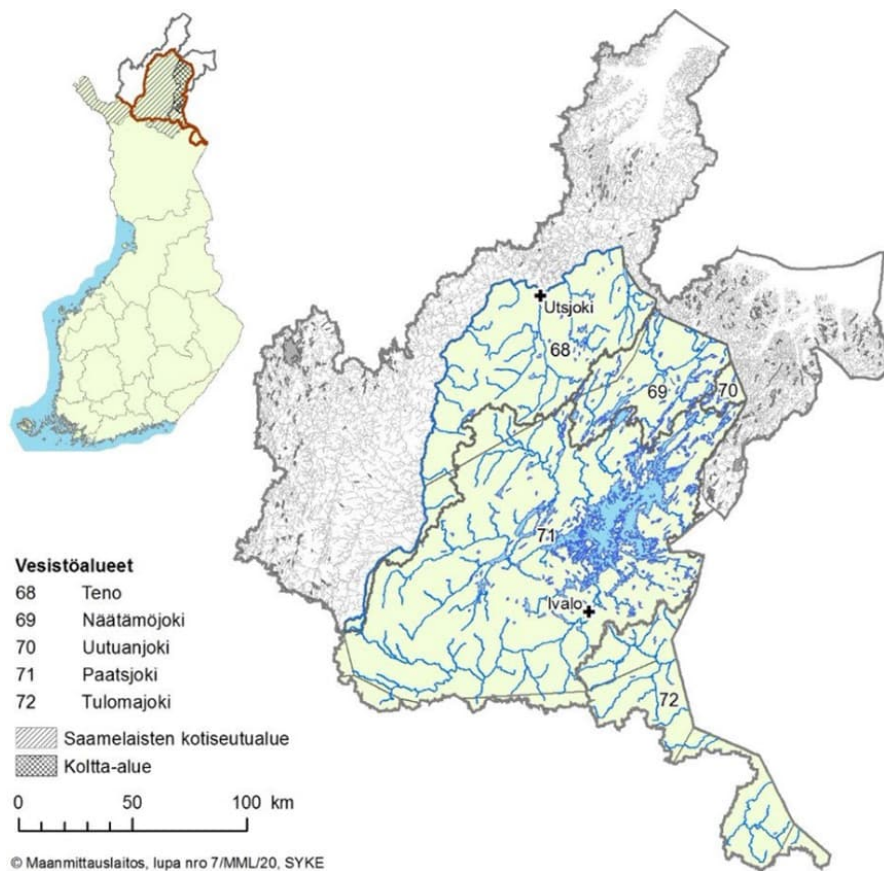

Tornionjoen vesienhoitoalue

Missä teemassa on eniten tarvetta yhteistyöhön Ruotsin kanssa?

- Kaivosten kuormituksen hallinta ja vähentäminen
- Kokonaiskuorman hallinta yhdessä Ruotsin kanssa
- Merenhoito
- Vaelluskalat

Tenon-Paatsjoen-Näätämöjoen vesienhoitoalue

Tenon-Paatsjoen-Näätämöjoen vesienhoitoalue

Missä teemassa on eniten tarvetta yhteistyöhön Norjan kanssa?

- Kyttyrälohen poistaminen ja muiden vieraslajien torjunta
- Atlantinlohen kantojen vahvistaminen
- Paatsjoen säännöstelyhaittojen vähentäminen

- Mitä muutoksia Lapin vesistöjen tilassa?

- Tummuminen ja liettyminen, metsätalouden maankuivatuksen vaikutukset
- Rehevöityminen, kasvillisuuden lisääntyminen ja sinilevän yleistyminen
- Kaivosteollisuuden ja jätevedenpuhdistamojen vaikutukset
- Vesien lämpeneminen ja jääpeitteisyyden väheneminen

- Miten edustamasi taho voi edistää vesienhoidon toimenpiteiden toteutumista?

- Osallistumalla kunnostushankkeisiin
- Tuottamalla tutkimustietoa, jakamalla tietoa vesisen tilasta
- Toimimalla ympäristöluvan mukaisesti, puhdistamon toimintaa tehostamalla
- Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman kautta
- Valittamalla/kantelemalla

MUUTA

- Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen – lainsäädäntöhanke 9.12.2022-31.8.2023
- KHOn päätös 30.3.2023 VHS:ia koskevista valituksista
- Vesiymp. haitallisten ja vaarallisten aineiden asetuksen mukainen suunnitelma -> uusia aineita, uusia ympäristönläatunormeja
- Tietojärjestelmät, PISARA, kansalaiskäyttöliittymä jossain vaiheessa
- EUTI: Irlannin korkein oikeus pyytänyt ennakkoratkaisupyyntöä voiko lupaa myöntää hankkeelle, joka voi heikentää sellaisen pienveden tilaa, jota ei ole rajattu vesimuodostumaksi. (Julkinen kuvaus EUn virallisessa lehdessä: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62022CN0301>)

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen – lainsäädäntöhanke 9.12.2022-31.8.2023

YM:n asettamiskirjeen mukaan työryhmän tehtävänä on:

- Sitovia ympäristötavoitteita koskevien säännösten valmistelu sekä näihin ympäristötavoitteisiin liittyvien keskeisten seikkojen, kuten vesimuodostumien tilaa koskevien säännösten valmistelu;
- Sitovia ympäristötavoitteita koskevien muutosehdotusten edellyttämien muiden muutosten valmistelu; tältä osin valmistelutyössä voidaan valmistella välttämättömät muutokset muuhun lainsäädäntöön;
- Heikentämiskiellon sisällön täsmentäminen;
- Ympäristötavoitteista poikkeamista koskevien säännösmuutosten valmistelu; sekä ehdotukset myös ympäristönsuojelulain ja vesilain muutoksiksi siltä osin, jos päädyttäisiin esittämään toimivalta aluehallintovirastolle päättää poikkeuksesta lupamenettelyn yhteydessä

KHO:n päätös VHS:ia koskevista valituksista (30.3.2023)

- Valitukset koskivat Kymijoen-Suomenlahden (VHA2), Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren (VHA3), Oulujoen-Iijoen (VHA4) sekä Kemijoen vesienhoitoalueen (VHA5) vesienhoitosuunnitelmia
- Valittajina *Fortum Power and Heat Oy, UPM Kymmene Oyj, PVO-Vesivoima Oy, Kemijoki Oy, Villilohi –yhteistyöverkosto vaelluskalojen puolesta ry.*

Kemijoen VHS:aa koskevat valitukset

- Villilohi ry:n valituksen KHO jätti tutkimatta – ei valitusoikeutta
 - vaatimus, että valtioneuvoston päätös Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmasta vuosiksi 2022–2027 kumotaan ja asia palautetaan uudelleen valmisteltavaksi
- Kemijoki Oy ja PVO-Vesivoima Oy – valitus hylättiin
 - Yhtiöt vaativat ensisijaisesti, että Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaa ja toimenpideohjelmaa muutetaan. Yhtiöt vaativat toissijaisesti, että vesienhoitosuunnitelma ja toimenpideohjelma palautetaan Lapin ELY:lle uudelleen valmisteltaviksi. Yhtiöt ovat lisäksi vaatineet, että vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman täytäntöönpano kielletään.

Valituksen keskeiset perustelut (KEJO, PVO)

- Asian valmistelussa on tapahtunut kuulemisvirhe
- Toimenpideohjelmaan on lainvastaisesti valittu sellaisia toimenpiteitä, joista aiheutuu merkittävää haittaa vesivoiman tuotannolle.
- Luokitusten lopputulokset ovat virheelliset ja lainvastaaiset.
 - Kalaston tilaa ei ole arvioitu vesienhoitolain ja vesienhoitoasetuksen edellyttämällä tavalla luokitettavan vesimuodostuman kalaston kokonaistilan perusteella vaan ainoastaan vaelluskalojen luontaisen elinkierron syntymisen perusteella. Pelkkä vaelluskalojen luontaisen elinkierron aikaansaaminen koko vesistössä ei riitä luokitteluperusteeksi.
 - Tilaluokittelussa ei voida sovellettavan lainsäädännön perusteella varovaisuusperiaatekaan huomioon ottaen arvioida kalastovaikutuksia suhteessa tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvaan tekniseen kehitykseen tai mahdollisiin merikalastusta koskeviin poliittisiin päätöksiin.
 - Esitetty tilaluokittelu ei perustu hallintolain 31 §:n mukaisesti riittäviin selvityksiin

KHOn päätöksestä

- Korkein hallinto-oikeus katsoo, **ettei asiassa ole tapahtunut yhtiöiden valituksessa esitetyllä perusteella sellaista kuulemisvirhettä, jonka nojalla valtioneuvoston päätös olisi lainvastaisena kumottava valituksenalaisen vesienhoitosuunnitelman osalta.**
- Vesienhoitosuunnitelmiin liittyvä vesimuodostumien tilan luokittelu perustuu aina kulloinkin käytettävissä olevaan tietoon. Tieto vesien tilaluokkaan vaikuttavista eri osatekijöistä on usein puutteellista, mutta tiedon tarkentuessa suunnittelukausittain myös luokittelu muodostuu tarkemmaksi. Vastaava koskee myös keinotekoisien ja voimakkaasti muutettujen vesimuodostumien tilan arviontiin liittyen kulloinkin valittavia toimenpiteitä, niiden merkitystä ja tehokkuutta. **Asiantuntija-arvioinnissa on siten epävarmuuksia, jolloin on perusteltua myös, että asiantuntija-arviointi tehdään varovaisuusperiaatetta noudattaen. Suunnittelukaudella saadun uuden tiedon perusteella on mahdollista, että toimenpiteet ja niiden merkitys sekä niiden aiheuttaman haitan merkittävyys tärkeälle käyttömuodolle on arvioitava uudestaan seuraavalla suunnittelukaudella.**
- vesienhoitosuunnitelmissa on tarkasteltu Suomen kansallinen ohjeistus huomioon ottaen sellaisia toimenpiteitä, joiden perusteella voimakkaasti muutettujen jokien ekologista tilaa voidaan parantaa. Valittujen toimenpiteiden merkitys on myös arvioitu siten, että niillä saavutettaisiin mahdollisimman suuri hyöty. **Tämän vuoksi korkein hallinto-oikeus katsoo, että vaelluskalakantojen elvyttämistä koskevia toimenpiteitä on pidettävä mainituissa vesimuodostumissa perusteltuina.**
- Korkein hallinto-oikeus katsoo, että arvioinnilta vaadittavassa tarkkuudessa on otettava huomioon erityisesti ne oikeusvaikutukset, joita tilaluokituksella on osana vesienhoitosuunnitelmaa. Vesienhoitolain esitöiden mukaan **vesienhoitosuunnitelman tavoitteet eivät aiheuttaisi suoria velvoitteita toiminnan harjoittajille tai kansalaisille, vaan tavoitteet tulisivat sitoviksi erityisesti muun lainsäädännön, lupapäätösten ja mahdollisesti annettavien paikallisten ympäristönsuojelumääräysten kautta. Lailla ei siten luotaisi suoraan yksityisiä koskevia velvoitteita.**
- Vesienhoitosuunnitelmalla ja siihen sisältyvällä vesimuodostumien tilaluokittelulla on kuitenkin tiettyä sitovuutta. Tilaluokittelun sitovuus otetaan huomioon muun muassa ratkaistaessa vesien tilaa koskevien vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisia lupia, jolloin tilaluokan merkitys arvioidaan osana hankkeen vaikutusten merkittävyyttä (ks. KHO 2019:166). **Lisäksi on mahdollista ottaa huomioon sellaisia tilaluokkaan liittyviä uusia tietoja, jotka eivät ole olleet käytettävissä vesienhoitosuunnitelmia laadittaessa.**
- **Korkein hallinto-oikeus pitää ELY-keskuksen arviota nyt kyseessä olevaa vesienhoidon suunnittelukautta varten käytettävissä olevien tietojen perusteella oikeana.** ELY-keskuksen on näin ollen tullut vesienhoitolain ja -asetuksen mukaisesti päätyä Ala-Kemijoen, Keski-Kemijoen ja Raudanjoen alaosan vesimuodostumien ekologisen tilan luokituksessa siihen lopputulokseen, että sanottujen vesimuodostumien ekologinen tila on vertailulona käytettävään parhaaseen saavutettavissa olevaan ekologiseen tilaan suhteutettuna hyvää huonompi eli tässä tapauksessa tyydyttävä.

Tämä asiakirja LAPELY/6019/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/6019/2022 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Jokelainen Timo 31.05.2023 10:23

Sihteeri Räinen Pekka 31.05.2023 10:20